



Duccio: Μυστικός Δείπνος, Siena, 1308-1311

ή είδος το οιονούν».

Ας προσθέσουμε ακόμη ότι η χρήση αυγών στη γιορτή του Πάσχα, κατά τους ερευνητές, έχει βαθύτερη έννοια προερχόμενη από την αντιλήψη των αρχαίων λαών για το αυγό ως εικόνα του κόσμου και συμβόλο της ζωής και της δημιουργίας.

Τα αυγά του Πάσχα, ως γνωστόν, βάφονται κόκκινα και για να ερμηνευτεί το έθιμο, αναπτύχθηκαν διάφορες ανεκδοτικές, κυρίως, γνώμες. Το σωστό βρήκε ο σοφός Κοραΐς που υπέθεσε ότι το κόκκινο χρώμα συμβολίζει το αίμα των προβάτων με το οποίο οι Ιουδαίοι έβαψαν στην Αίγυπτο τις πόρτες των σπιτιών τους, για να αποφύγουν την φθορά από τον εξολοθρευτή άγγελο, έθιμο που υφίσταται στην Μάδυτο και κατά τους παλαιότερους χρόνους διατηρείτο από τους Κερκυραίους, οι όποιοι με το αίμα των σφαζομένων αρνιών έκαμναν σταυρούς στις παραστάδες των οικιών τους ακολουθώντας την Γραφή («Εξοδος ΙΒ' 7) και λήψονται από του αίματος και θήσουσιν επί των δύο σταθμών και επί την φλιάν εν τοις οίκοις εν οίς οίκοις εν οίς αν φάγωσιν».

Στην Έξοδο (ΙΒ' 8) μετά την αναφορά της επαλείψης των παραστάδων με το αίμα του αρνιού, προστίθεται: «Και φάγονται τα κρέα τη νυκτί ταύτη οπτά πυρί».

Αυτό ποστεύω ότι εξηγεί το έθιμο του



Giotto: Η Είσοδος στην Ιερουσαλήμ, Cappella Scrovegni, Padua, 1304-06

οβελία, πασίγνωστο σε όλους σήμερα, ασφαλώς θα ήταν και βυζαντινό έθιμο.

Το ότι οι Βυζαντινοί γνώριζαν το έθιμο του οβελία, αποδεικνύει η παραπιθεμένη εικόνα από χειρόγραφο του ΙΑ' αιώνα, όπου φαίνεται «ο υπέρ την πυράν ψννόμενος οβελίας».

Άλλο Πασχαλινό έθιμο, πανελλήνιο τώρα, είναι το τσουγκρίσμα των αυγών. Και για την αρχή αυτού του εθίμου πολλά, όχι όμως ικανοποιητικά, ελέχθησαν. Οι Χριστιανοί φαίνεται ότι διείδαν στην πράξη αυτή συμβολισμό της Αναστάσεως του Χριστού, όπως δηλαδή εντός του αυγού, οιονεί τάφου, εγκλείεται ζωή, το κοτόπουλο, και, όταν έλθει ο καιρός, αφού σπάσει το κέλυφος, αναπνδά, έτσι και ο Χριστός, η αιωνία ζωή, αφού σπάσει τα δεσμά, από του θανάτου επανέρχεται στη ζωή.

Ότι το έθιμο της σύγκρουσης των αυγών ήταν γνωστό κατά το πρώτο ήμισυ του ΙΓ' αιώνα, πιθανόν και πολύ παλαιότερα, βεβαιώνει μαρτυρία του μπροπολίτου Ναυπάκτου Ιωάννου Αποκαύκου. Στον Αλμαλή Μαλγάρων της Θράκης οι κάτοικοι κατά την εσπέρα του Σαββάτου, πριν το «Χριστός ανέστη», βάζουν στους τάφους των συγγενών τους αυγά κόκκινα, ενώ στο χωριό Καστανιά στη Λακαϊδεμονία, μετά την νυκτερινή ακολουθία της Αναστάσεως κάνουν το ίδιο.

Αν λάβουμε υπόψη ότι οι αρχαίοι Έλληνες θεωρούσαν το αυγό ιερό αντικείμενο του Ασκληπιού και το μεταχειρίζονταν ως κόσμημα των τάφων, οι Ρωμαίοι όχι μόνο κατά τα επικήδεια δείπνα το χρησιμοποιούσαν, αλλά και στους τάφους το έβαζαν, τότε θα πρέπει να δεχθούμε ότι το σημερινό έθιμο επικρατούσε και κατά τους Βυζαντινούς χρόνους, συνδεδεμένο με δείπνα που γίνονταν κατά τα μνημόσυνα πάνω στους τάφους.

Το Πάσχα, ως η μεγίστη των γιορτών και λαμπρή πανήγυρη, γιορταζόταν όχι μόνο μία ημέρα, αλλά όλη την μέχρι της Καινής ή Νέας Κυριακής Εβδομάδα, δηλαδή την Εβδομάδα του Θωμά. Όπως λέγει Βυζαντινός συγγραφέας, «ως μία Κυριώνυμος ημέρα λογίζεται κατά πάντα η μετά την αγίαν Ανάστασιν του Κυρίου και Σωτήρος ημών Ιησού Χριστού τρέχουσα Εβδομάς».

Ότι η αντίληψη αυτή εξακολούθησε στο λαό καθ' όλους τους αιώνες της Βυζαντινής αυτοκρατορίας και τους μετά την άλωση χρόνους,



Giotto: Το φιλί του Ιούδα, 1304-06, Cappella Scrovegni, Padua, 1304-06



Χρυσοκέντητος επιτάφιος του 14ου αιώνα

φαίνεται από το ότι σήμερα σε πολλά μέρη της Ελλάδος Λαμπρόσκολα λέγεται η Διακαινήσιμος Εβδομάδα, στην Κέρκυρα δε η τράπεζα της Κυριακής δεν σπκώνεται μέχρι της Κυριακής του Θωμά.

Κατά την Εβδομάδα του Πάσχα, κατά τους παλαιότερους αιώνες, οι πιστοί απείχαν από κάθε εργασία, σιωπηρά όμως επιτρέπη η εργασία από την Τετάρτη και τέλος περιορίσθηκε στις τρεις πρώτες ημέρες, όπως φανερώνει ο σχολιαστής του 6ου κανόνος της εν Τρούλλω συνόδου: «Ερωτήσιν τις όπως οι χειρονάκται, μετά την Τρίτην της Εβδομάδος ταύτης τα οικεία εργάζονται εργόχειρα;»

Οι πολίτες, που δεν εργάζονταν κατά τις ημέρες της Διακαινήσιμου, έβρισκαν ευκαιρία τότε να παρακολουθήσουν δημόσια θεάματα, ιδιαίτερα τους προσφιλείς τους ιπποδρομικούς αγώνες, πράγμα που δεν άρεσε στους εκκλησιαστικούς άνδρες, διότι οι πιστοί, εγκαταλείποντας την εκκλησία, έσπευδαν στον ιππόδρομο.

Έχουμε λοιπόν επέμβαση των ιερών Συνόδων, που με τους κανόνες τους απαγορεύουν κατά τις ημέρες αυτές τους ιπποδρομικούς αγώνες.

Επειδή ο λαός εξακολουθούσε να παρακολουθεί κατά την Διακαινήσιμο Εβδομάδα τους ιπποδρομικούς αγώνες, επανήλθε στο ζήτημα η εν Τρούλλω Οικουμενική Σύνοδος, που διά του